

בנתניה

המבקשת:

1. **תנו לחיות לחיות**, ע"ר מס' 580176832

באמצעות עו"ד יוסי וולפסון ו/או מיכל תותחני (מ.ר.
77034) ו/או לימור שניידר ו/או שגיב לוי
מהמחלקה המשפטית של תנו לחיות לחיות
רחוב דב פרידמן 8, ת.ד. 3602, רמת-גן 52136
טל': 03-6241776, פקס': 03-6241779

המבקשת

בעניין:

1. **אלי מימון**

2. **אילנה מימון**

3. **טוני ארביב**

4. **עילי נתיב רימון**

על-ידי ב"כ עוה"ד גל מויאל, משרד גל מויאל ושות'
מרחב גיבורי ישראל 24 (בית רעים) א.ת פולג ת.ד. 8793
נתניה טל': 09: 8353286; פקס: 09-8866065

המשיבים
(התובעים)

-נגד-

1. **ערוץ נשיונל ג'יאוגרפיק ישראל**

על-ידי ב"כ עוה"ד הרצוג, פוקס, נאמן
בית אסיה, רח' ויצמן 4, תל-אביב 64239
טל: 03-6922020; פקס: 03-6966464

2. **הוט מערכות תקשורת בע"מ ח.צ**

על-ידי ב"כ עוה"ד ינר פלג ו/או שני אניס וולנר ו/או סתיו גרוסמן גלמן
מהמחלקה המשפטית הפנימית של HOT
מבית HOT, יורו-פארק, קיבוץ יקום, מיקום 60972
טל: 077-077031, פקס: 077-7078230

המשיבות
(הנתבעות)

בקשה להצטרף להליך כידידת בית המשפט

בית המשפט הנכבד מתבקש להתיר למבקשת להצטרף להליך שבכותרת במעמד של "ידיד בית-משפט" ולהתיר לה להגיש התייחסות כתובה מטעמה. בקשה זו נתמכת בתצהירה של הגב' יעל ארקין, מנכ"לית המבקשת - "תנו לחיות לחיות" (להלן: "**התצהיר**").

ואלה נימוקי הבקשה:

1. עניינו של ההליך בנדון הוא תביעה שהוגשה ביום 27.8.2017 נגד "ערוץ נשיונל גיאוגרפיק ישראל" (הנתבעת 1, להלן: "נשיונל גיאוגרפיק" או "הערוץ") ו"הוט מערכות תקשורת בע"מ ח.צ." (להלן: "הוט"). בתביעתם התייחסו התובעים לתכנית "איש הטיגריסים מאפריקה" (להלן: "התכנית") המשודרת בערוץ וטענו כי התכנית מתיימרת להציג, תוך שימוש ציני באופי הערוץ כערוץ טבע, מצגי שווא והתעללות בבעלי חיים, תוך הטעייה צרכנית ברורה ומפורשת (ס' 2 לכתב התביעה). עוד נטען כי בהעלאת תכנים קשים, פוגעניים ומטעים, המפרים את ההסכם המפורש בין הנתבעות והצרכנים, ביניהם התובעים, מפרות הראשונות את הוראות חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981, פקודת הנזיקין (נוסח חדש), תשכ"ח-1968, חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999, חוק החוזים (חלק כללי), תשנ"ג-1973 ועוד (ס' 3 לכתב התביעה).
2. כתב ההגנה מטעם נשיונל גיאוגרפיק הוגש ביום 20.12.2017. בכתב ההגנה מבקש הערוץ לדחות את התביעה על הסף (עמ' 1 לכתב ההגנה) בטענה שמדובר בתביעה טרדנית וקנטרנית וכי מדובר בזוטי דברים (ס' 15 לכתב ההגנה). מוסיפה הנתבעת 1 כי גם אם היה מדובר בבימוי של סצנה, הרי שאין בכך פסול וכי אין פגיעה שהותירה אחריה נזק ממשי (ס' 15). בנוסף, נטען להיעדר יריבות בגין טענת הפרת ההסכם וכי אין לתובעים עילה צרכנית, עילה בגין פגיעה באוטונומיה, עילת רשלנות, או עילות אחרות נוספות כלפי הערוץ. כתב ההגנה מטעם הוט הוגש ביום 30.12.2017 יחד עם הודעת צד ג' נגד הערוץ.
3. במסגרת ההליך עולות לדיון סוגיות אשר חורגות מעניינם הפרטי של הצדדים, והצדדים השלישיים אשר מושפעים מהליך זה אינם בני אדם בלבד. כך עולה השאלה מה דינם של שידורים, בטלוויזיה, או בכל מדיום אחר, המופקים תוך ניצול והתעללות בבעלי חיים, אשר מבנים תפיסה של טבע אלים ומטפחים גישה של שולטנות אנושית כלפי בעלי החיים.
4. בסוגיות אלו מביאה המבקשת ידע ומומחיות על-בסיס שנים של עיסוק ממוקד, וכן קול ייחודי שצריך שישמע.
5. יודגש בפתח הדברים כי למבקשת אין כל קשר למי מן הצדדים.

תמצית טענות המבקשת

6. תכנית הטלוויזיה ה"תיעודית" "איש הטיגריסים מאפריקה", אליה מתייחס כתב התביעה בהליך שבכותרת, מוצגת בערוץ נשיונל גיאוגרפיק, המוכר לציבור הרחב כערוץ טלוויזיה תיעודי המשדר סרטי טבע ועוסק בעיקר בענייני גיאוגרפיה, טיולים, בעלי חיים ומדע.
7. לפי כתב התביעה, כפועל יוצא משידור התכנית בערוץ וכתוצאה מהעריכה והאמצעים החזותיים האחרים בהם השתמשו בתכנית, מקבל הצופה את הרושם כי התכנית שאמורה להיות משודרת היא תכנית דוקומנטרית, תיעודית, אשר מעניקה לכאורה לצופה ידע על המתרחש במציאות בחווה בבעלות פרטית במחוז פילופוליס (Pihlpolis) ברפובליקת דרום

אפריקה, שם עוקב מר ג'ון ורטי (Mr. John Varty), המגדיר עצמו כיוצר סרטים ומומחה לחתולים גדולים, אחר חייה של טיגריסית בשם ג'ולי.

8. באחת מהסצינות המוצגות בתכנית נראית ג'ולי הטיגריסית כשהיא צדה אנטילופה בליווי של מר ורטי, בעוד הוא מספר לצופים על ההזדמנות הנדירה שנפלה בחלקם לצפות בציד של טיגריס בשידור חי ומקרוב. כפי שעולה מחוות דעת המומחית התומכת בכתב התביעה, ד"ר רונה נדלר ולנסי, נראה כי הסרט המוצג בתכנית הוא למעשה הטעיה וסילוף העובדות, שכן הוגבלה תנועתה של האנטילופה. לדבריה של ד"ר ולנסי, "המוצג בסדרה כציד אקראי וטבעי אינו אלא קטע מבויים של טיגריסית בסביבה ובהתנהגות לא טבעית אשר מגישים בפניה טרף שאין ביכולתו להימלט" (עמ' 8-9 לכתב התביעה).

9. סצינה נוספת של התכנית, בה נראה ציד חזיר בר על ידי ג'ולי, המוצג כטבעי לכאורה, נבדקה על ידי המומחית ומסקנותיה היו דומות – מדובר בסצינה מבוימת אשר אינה עולה בקנה אחד עם אורח חייהם הטבעי של החיות המוצגות בה, לא כל שכן הניצוד שנראה כי תנועתו הוגבלה לצרכי ההפקה (עמ' 13-15 לכתב התביעה).

10. עינינו הרואות כי לפי כתב התביעה, ערוץ נשיונל גיאוגרפיק מציג סרטים מבוימים, העושים שימוש בבעלי חיים תוך ניצול והתעללות בהם. כפי שתטען המבקשת, אם יש דברים בגו, לא זאת בלבד שהגבלת התנועה של החזיר והאנטילופה המתוארים בסרט הם התעללות בבעלי חיים וניצולם לצרכי בידור, שעשוע ורייטינג, אלא שמדובר בהטעיה של הצופים באשר לאופן שבו חיי הטבע מתנהלים במציאות – הטעיה אשר יש לה **השפעות שליליות** לא רק על בני האדם עצמם, אלא על האופן שבו האחרונים תופסים את בעלי החיים והטבע ככלל ומתייחסים אליהם.

11. למען שלמות התמונה יצוין כי ערוץ נשיונל גיאוגרפיק מציין בכתב הגנתו כי דין התביעה להידחות לגופה ומכחיש כי בתכנית נשוא כתב התביעה התעללות בבעלי חיים או כי הסצנה בוימה והניצודים הוגבלו בחבל או בכל אמצעי אחר (ס' 71.1 לכתב ההגנה). כמו כן, הערוץ טוען כי התכנים אשר הופיעו בתכנית אינם בגדר חומר תועבה או חומר האסור בשידור (ס' 90.2 לכתב ההגנה).

12. **לאור כל האמור, הרי שלקביעות הנורמטיביות שבמסגרת ההליך דנן השפעת רוחב משמעותית על בעלי החיים ולפיכך ראוי שעניינם יובא בחשבון.**

ההלכה בנוגע לצירוף "ידיד בית-משפט"

13. ההלכה המנחה לעניין צירוף ידיד בית משפט נקבעה במ"ח 7929/96 קוזלי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 529 (1999) (להלן: "**עניין קוזלי**"), שם נפסק כי בית המשפט יהיה מוסמך, בתיקים מסוימים בהם הוא נדרש להתייחס להיבטים כוללניים יותר של הסכסוך הקונקרטי שהונח בפניו, לאפשר ולתת ביטוי למומחים וגורמים אשר מייצגים אינטרסים שאינם מיוצגים במלואם על ידי הצדדים הישירים לסכסוך ויכולים לסייע לבית המשפט בגיבוש עמדה:

"אכן, בצד הכלל העקרוני שלפיו בפני בית-המשפט מצויים בעלי-הדין הנוגעים בסכסוך הספציפי ... מצווה בית-המשפט הדין בסכסוך ליתן דעתו – במקרים המתאימים לכך – גם להיבטים כוללניים יותר של הסכסוך שבפניו. מטעם זה, מוסמך לעתים בית-המשפט לצרף צדדים להליך עצמו מיוזמתו שלו, כדי להכריע בסכסוך באופן יעיל ושלם... כך, מקום בו ישנו גוף ציבורי – שאמנם אינו צד ישיר להליך – אך יש לו אינטרס רחב בפתרון ההליך והיכרות עם המאטריה הנדונה, הרי שיינתן לאותו הגוף להשמיע עמדתו בנדון בצד העותר, שלו יש נגיעה אישית או ישירה... בכך יינתן ביטוי לאותם הגורמים המייצגים והמומחים, שיש להם עניין בנושא הדיון ויש בידיהם, בה בעת, לסייע לבית-המשפט בגיבוש עמדה והלכה המשקפות נאמנה את מגוון המצבים והבעיות שבסוגיה שבפניו..." (עניין קוזלי, פס' 44).

14. לצד שאלת סמכות הצירוף, הלכת **קוזלי** קובעת כי יש לקחת בחשבון כמה קריטריונים (לא ממצים) בצירוף גוף כידיד בית-משפט. מצד אחד, ייבחן האם צירוף הידיד יביא קול ייחודי, הנוסף על עמדות הצדדים, ויתרום תרומה מחודשת לדיון עצמו ולאנטרס הציבורי. מן הצד השני, תיבחן השאלה האם הצירוף לא יפגע ביעילות הדיון, בצדדים לסכסוך ובזכויות היסוד שלהם (שם, בפס' 45). כמו כן, יובאו בחשבון שיקולים דוגמת מהות הגוף המצטרף ומומחיותו; ניסיונו של הגוף והייצוג שהוא מעניק לאנטרס בשמו הוא מצטרף; סוג ההליך והפרוצדורה הנוהגת בו; מהות הצדדים הישירים להליך; והשלב בו הוגשה בקשת ההצטרפות (שם).

15. מאז ניתנה הלכת **קוזלי**, נתנו בתי המשפט מעמד "ידיד בית משפט" לגופים שונים במספר לא מבוטל של הליכים (ר' למשל: תע"א (אזורי ת"א) 3816-09 **מישל מלכה נ' התעשייה האווירית לישראל בע"מ** (פורסם בנבו, 02.08.2013); בג"ץ 746/07 **נעמי רגן נ' משרד התחבורה**, פ"ד סד(2) 530 (2011); ע"פ 7853/05 **רחמיאן נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 27.11.06); ע"פ 111/99 **ארנולד שוורץ נ' מדינת ישראל**, פ"ד נד (2) 241, 251; ע"ע (ארצי) 90/08 **איסקוב נ' מדינת ישראל - הממונה על חוק עבודת נשים ואח'** (פורסם בנבו, 08.02.2011).

16. להלן נעמוד על ניסיונה, מומחיותה, מעמדה וחשיבותה הציבורית של המבקשת, עמותת תנו לחיות לחיות, בהצגת עמדתה כידידת בית משפט במסגרת הליך אזרחי זה.

מעמד המבקשת ותרומתה להליך

17. המבקשת, **תנו לחיות לחיות**, היא עמותה ותיקה הפועלת משנת 1990 במישור הציבורי והמשפטי להגנה על בעלי החיים בישראל ולקידום זכויותיהם ומוכרת כ"ארגון למען בעלי חיים" לפי סעיפים 15 ו-17 לחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד-1994 (להלן: "**חוק צער בעלי חיים**"). תנו לחיות לחיות פועלת רבות להעלאת המודעות הציבורית לשמירה על בעלי חיים, מניעת התעללות בהם ואכיפת חוק צער בעלי חיים, ייזום וקידום חקיקה, קמפיילים ציבוריים, פעילות משפטית ועוד. במסגרת פעילותה המשפטית הושגו תקדימים רבים, ובכלל זה רע"א 1684/96 **תנו לחיות לחיות נ' מפעלי נופש חמת גדר**, פ"ד נא(3) 832 (להלן: "**חמת גדר**"), בו נקבעה ההלכה המרכזית עד עצם היום הזה לעניין פרשנות חוק צער בעלי-חיים.

18. **חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים)**, התשנ"ד-1994, **וחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים)**, התשנ"ד - 1994, ופסיקת בתי המשפט שבאה בעקבותיהם, עיגנה את מעמד בעלי החיים כישויות משפטיות בעלות זכויות מוגנות בדיון. כך נאמר לעניין זה בבג"צ 6446/96, **העמותה למען החתול נ' עיריית ערד**, פ"ד נה(1) 778, 769:

"...עלינו לשוות לנגד עינינו את **זכותם של בעלי החיים לחיות**. זכות זו, גם אם איננה מעוגנת ישירות בחקיקה הישראלית, מהווה חלק מתרבותנו ומתחושה פנימית ערכית ותועלתית כאחד בדבר החובה והצורך להגן על כל אשר נברא עלי אדמות ורוח חיים באפו. נקודת המוצא של החקיקה הנושקת לזכות בעלי החיים לחיות היא שזכות זו קיימת ומוגנת בשיטתנו המשפטית." [ההדגשות הוספו – הח"מ]

19. **לצד זה עוגן מעמדם של הארגונים להגנת בעלי חיים, דוגמת המבקשת, לשמש פה לבעלי החיים, באשר אין הם יכולים לייצג את עצמם**. לעניין זה, ראו למשל את סעיפים 15 ו-17א לחוק צער בעלי חיים. על הוראות סעיפים אלו כתב כב' השופט גרוניס (כתוארו אז) בפרשת פיתום האווזים, בע' 242, כי:

"אותן שתי דרכים חלופיות, קרי קובלנה פלילית ובקשה לצו-מניעה, אשר מאפשרות לארגונים הדואגים לבעלי חיים לייצג את האינטרסים שלהם, פותרות בעיה שעולה לעתים במדינות אחרות, כאשר נטען כי אין לבעלי החיים זכות עמידה בבתי-המשפט."

20. בפרשת "הצבי הישראלי" (בג"צ 466/05, **רייז נ' המועצה הארצית לתכנון ובנייה**, 23.2.2005) הכיר בית המשפט העליון במעמדן של העמותות לבטא את קולם של בעלי החיים ולהיות קולם מול בית המשפט:

"לבעלי החיים מקום הראוי להם למניעת צערם, ורווחתם מושגת באמצעות בני אדם וארגונים המתמסרים לכך, ושערי העמידה פתוחים לעותרים ציבוריים."

21. דברים דומים קבע בית המשפט בהחלטה לצרף את הארגונים להגנת בעלי חיים בהליך בת"א 54789-12-11, **הטכניון ואח' נ' אל-על נתיבי אויר בע"מ** (החלטה מיום 1.7.2012). כב' השופט גרסטל קיבלה את העמדה שיש לצרף את הארגונים להגנת בעלי חיים כצד נחוץ בתביעה שעסקה בחיוב חברת אל-על להטיס בעלי חיים לניסויים, תוך שהיא מנמקת (עמ' 8 לפסה"ד):

"פסק הדין שיינתן עלול לפגוע במישרין בזכות חוקית של בעלי החיים ובעקיפין בזכותן של המבקשות כמי שמביעות את קולם ופועלות למענם. למצער, בוודאי שנכון לומר [...] [ש]בבסיס ההליך דגן ניצבים בעלי החיים שעלולים להיות הנפגעים העיקריים אם תתקבל התביעה, והמבקשות הן המייצגות את קולם של בעלי החיים..."

22. לאור העיסוק של המבקשת בהגנה על בעלי-חיים, מזה כ-30 שנה, היא צברה ידע ומומחיות בכל הנוגע להערכת רווחתם של בעלי החיים והפגיעה בה ובכל הנוגע להיקפי ההגנה המשפטית על בעלי-חיים בארץ ובעולם. כמו כן, המבקשת הוסמכה לנהל הליכים פליליים נגד מתעללים בבעלי חיים, בהתאם לסעיף 15 לחוק צער בעלי חיים, והליכים אזרחיים לקבלת צו

מניעה נגד מעשי התעללות, בהתאם לסעיף 17א לאותו החוק – וצברה התמחות משפטית בסוגיות הרלוונטיות להגנה על בעלי חיים.

23. המושפעים מההליך הנוכחי אינם בני אדם בלבד ואינטרס בעלי החיים בהליך הנו אינטרס עצמאי ונפרד מן האינטרסים של הצדדים להליך. למרות ההשלכה הרחבה שעשויה להיות להחלטה בהליך על בעלי-החיים, הסוגיות והשיקולים שהעלו הצדדים מוגבלות לעניינם בלבד ואילו **המבקשת מביאה קולות ואינטרסים ייחודיים – קולם של בעלי החיים - שיתכן ובית המשפט לא יהיה מודע להם לולא הצטרפות המבקשת להליך.**

24. לפיכך, עומד המקרה הנוכחי בקריטריונים אשר נקבעו בהלכה המנחה בעניין קוזלי לצירוף גוף חיצוני כידיד בית המשפט:

א. המבקשת מייצגת "אינטרס או מומחיות שמן הראוי שישמעו בפני בית המשפט", ונוכחותן בהליך יהיה בה כדי "לתרום לגיבושה של ההלכה בעניין" (עניין קוזלי, פס' 42);

ב. בצירוף המבקשת להליך יש כדי לתרום לדיון ולאינטרס הציבורי, ומאידך לא יהיה בכך משום פגיעה בצדדים או ביעילות ההליך - שכן כל שמתבקש בית המשפט הוא לאפשר למבקשת להגיש התייחסות נקודתית ועניינית לנקודה המשפטית הרלוונטית, מבלי שמתבקש דבר מעבר לכך;

ג. המבקשת, כפי שהובהר לעיל, היא בעלת הידע והמומחיות להציג את האינטרס הציבורי במקרה זה.

הסוגיות בהן המבקשת מעוניינת להביע דעתה

25. במרכזה של התביעה עומדות שתי סוגיות מרכזיות בעלות השפעה על בעלי החיים ורווחתם:

א. סוגיית השימוש והניצול של בעלי-חיים תוך התעללות בהם לצורך הפקת יצירות משודרות שנועדו לבידור ולשעשוע;

ב. מצג השווא לפיו סרטי טבע מבוזזים מוצגים כסרטים דוקומנטריים (תיעודיים) – והשפעת מצג שווא זה על תפיסת האדם את הטבע ובכך השפעתו על בעלי החיים.

26. המבקשת מעוניינת להביא בפני בית-המשפט את עמדתה לעניין סוגיות אלו, על מנת שהכרעת בית-המשפט בסוגיות הנורמטיביות העולות מהתיק, ישקפו מדיניות ציבורית ועמדה משפטית מקובלות ורצויות בכל הנוגע לשימוש בבעלי חיים לצרכי בידור, הלקחות בחשבון גם את האינטרסים והזכויות של בעלי החיים.

שימוש בבעלי חיים למטרות בידור תוך ניצול והתעללות בהם

27. כפי שעולה מחוות דעת המומחית שהוגשה עם כתב התביעה, התכנית "איש הטיגריסים מאפריקה" הופקה תוך התעללות והתאכזרות לבעלי חיים. זאת תוך הגבלת תנועתם של בעלי חיים, חזיר בר ואנטילופה, בזמן שאלו שימשו כטרף לטיגריסית במסגרת תכנית המתיימרת להציג ציד טבעי בסביבה שהיא לכאורה סביבתה הטבעית של הטיגריסית.

28. מדברי המומחית עולה שמדובר בהתאכזרות ועינוי כלפי אותם בעלי חיים. כך, ברגיל האנטילופה המוצגת בתכנית יכולה לזנק עד 3 מטרים באוויר, בזמן קצר מאוד ולנסות להימלט מטורפיה (חוות דעת המומחית, עמ' 9 לכתב התביעה). לא זאת בלבד, אלא שייתכן שהאנטילופה נפגעה קשות טרם הגעת הטיגריסית אליה והכל כדי לייצר סצינת ציד מרגשת לטובת בידור הצופים. בדומה, לפי חוות הדעת, גם בסצינה אחרת, תנועתו של חזיר בר הוגבלה (חוות דעת המומחית, ס' 14 לכתב התביעה).

29. סעיף 2 לחוק צער בעלי חיים אוסר, בין היתר, על התעללות, התאכזרות, עינוי, שיסוי וארגון תחרות קרבות בין בעלי חיים. העובר על הוראת הסעיף דינו מאסר שלוש שנים או קנס ואף ארבע שנים במקרה של גרימת סבל חמורה בכוונה (ס' 17(א) לחוק צער בעלי חיים).

30. תקנה 4(א) לתקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (מופעים של בעלי חיים) תשס"א-2001, קובעת כי על מנת לקבל היתר להצגת מופע של בעל חיים יש להוכיח כי בהכנות לקראת המופע לא ייגרם סבל לבעל החיים. לאור הוראה זו, נראה שבימוי הסצנות המתוארות, לצורך צילום תכנית הטלוויזיה נשוא התביעה, לא היה מאושר בישראל.

31. כפי שעמד על כך כב' השופט חשין בפסק דינו בעניין **חמת גדר** "בימינו גוברת הנטייה לאפיין איסורי צער בעלי חיים כנורמות הראויות לחברה בת תרבות".

32. הדברים מקבלים משנה תוקף שעה שמדובר בהתעללות שהנה לתכלית לא ראויה כגון בידור ושעשוע באמצעות מפגן של אלימות. יפים לעניין זה דבריו של כב' השופט חשין בעניין **חמת גדר**, בפס' 41, שם עמד על אי ההצדקה לפגוע בבעלי חיים, למטרות בידור ושעשוע (פס' 41):

"ראשית לכול, **אינני מוצא כל הצדק לגרום סבל וצער לבעל-חיים מחוסר הגנה וחסר-ישע, רק כדי לבדר קהל צופים**. המעשה הוא בפשטות מעשה בלתי מוסרי, וחלילה לנו מהתירו. החיה היא יצור חי חסר-ישע, וכמוה כקטין חסר-ישע. גם החיה גם הקטין לא יוכלו להגן על עצמם, ולא יוכלו לתבוע את עלבונם ולהשיב את כבודם. הנראה אדם גורם סבל לקטין חסר-ישע ואנו נעמוד מנגד ונחריש? ואם ניחלץ לעזרת הקטן – ואכן ניחלץ לעזרתו – כן נעשה לבעל-החיים שהאדם גורם לו סבל.

שנית, צפייה במופע המאבק, **לא זו בלבד שאין בה מסר חינוכי אלא ששולחת היא אלינו מסר אנטי-חינוכי**. אכן, קשה להשלים עם קיומו של אירוע שבו יבואו אנשים, נשים וטף כדי לחזות באדם הפוגע בתנין ומכניע אותו באלימות, והכול למען השעשוע והבידור. כבר אמרנו, ונחזור: המתאכזר לבעל-חיים חסר-הגנה לבו יהפוך גס בקרבו וסופו שיתאכזר גם לבני-אדם; ומי שראה אדם מתעלל בבעל-חיים ועמד מנגד, סופו שיעמוד מנגד גם כאשר יתעללו בבני-אדם

...

שלישית, קרב האדם בתנין הוא קרב נעדר-הגינות, וכזאת לא ייעשה במקומו. כולנו ידענו כי הקרב אינו קרב-אמת, וטוב שכך. תוצאותיו של הקרב ידועות מראש, ולתנין אין כל סיכוי שהוא לנצח. לוחמי-התנינים הם אנשים מנוסים ומאומנים כדבעי, ויודעים הם היטב מה יעשו ומה לא יעשו – ואימתי יעשו או לא יעשו – כדי להכניע את התנין. מאבק-אמת הוא מאבק שתוצאותיו אינן ידועות מראש. אשר למאבק האדם בתנין, וביודענו טיבו של מאבק זה, הבו נאמר ונכריז בקול: **המאבק אין הוא**

מאבק-אמת. המאבק אינו כלל מאבק אלא – בפשטות – התעללות בבעל-חיים תמים וחסר-אונים. [ההדגשות הוספו – הח"מ]

33. על אף שהתכנית לא הופקה בישראל ומר ג'ון ורטי אינו עומד כאן לדין תחת חוק צער בעלי חיים, כאמור בפסק הדין בעניין חמת גדר, יש לדינים אלו השלכה לענייננו. הנתבעת 1 טוענת בכתב ההגנה לשיקולי מדיניות כלליים של חופש הביטוי והיצירה (סעיפים 76 ו-89.3 לכתב ההגנה). אלא שהמשפט הישראלי חד-משמעי בעניין זה: **חופש הביטוי והיצירה אינם כוללים את החירות לגרום סבל לבעלי-חיים.**

הבניית תפיסה של טבע אלים וטיפוח גישה של שולטנות אנושית

34. גיבוש מדיניות משפטית ראויה בשאלות שמעורר התיק מחייבת בחינה של הדברים מזווית נוספת - בימוי של סצנות ציד מפוברקות במסגרת מה שמוצג כסרט טבע תיעודי: אילו הבניות חברתיות הוא יוצר באופן סמוי בקהל הצופים? אילו תפיסות עולם הוא מטפח מבלי להציג באופן גלוי והוגן בפני הצופים? באילו אופנים סמויים הוא פועל על קהל הצופים – במיוחד מכוח ההסתרה של מעשה הבימוי ועיוות המציאות?

35. השאלה אינה אם הצגת אלימות מכל סוג שהוא על מסך הטלוויזיה היא ראויה. השאלה היא מהן ההשלכות של הצגת תוכן אלים מבויס, תוך הסתרת עובדת הבימוי מהצופים, והצגת האלימות כתיעוד אותנטי של המתרחש בטבע. מעבר למעשה ההתעללות בחסרי ישע, מדובר כאן ביצירת תמונה **מעוותת** באשר לאופן שבו מתנהלים החיים בטבע.

36. כפי שיוסבר להלן, לתמונה מעוותת זו השלכות שליליות. כך, הדגש המוצג בתכניות מסוג זה הוא על סצינות ציד אלימות במיוחד, אשר מנותקות מהאופן שבו הטבע אכן מתקיים, ולכן מטפחות גישה לפיה הטבע אלים יותר ממה שהוא במציאות. כמו כן, יצירת מצג שווא לפיו אדם, מומחה ככל שיהיה, מסוגל "לשלוט" באותו הטבע ה"אלים" (ובמקרה זה בטיגריסית ובטרפיה) מטפחות גישה של שולטנות אנושית, לפיה האדם הוא כל יכול ולפיכך יכול להתערב בטבע, לשלוט בו ואף להתעלל בו. ההשלכות אף מסוכנות יותר שעה שהצופה כלל אינו יודע שמדובר בסצנה מבוימת ונמצא תחת הרושם המוטעה שמר ורטי שולט בטבע (בטיגריסית) ומסוגל להגיע לתוצאות הסותרות אותו.

סרטי טבע (Wildlife Films)

37. תחילתם של סרטי הטבע בסוף המאה ה-19, כאשר הסרטים הראשונים התבססו על תמונות נעות של חיות מבוימות או בשבי ובגני חיות.¹ באנגליה, ההיסטוריה של סרטי הטבע נטתה יותר לכיוון של דוקו-טבע. זאת לעומת אמריקה, שם סרטי הטבע הקלאסיים היו רחוקים יותר מהסרטים הדוקומנטריים ועל אף שכללו סצינות אותנטיות יותר של חיי הטבע אלו עדיין תוכננו ונשלטו על ידי היוצרים. בתחילת המאה ה-20, סרטי ספארי וסרטים בהם ציידים עוקבים אחרי חיות בר וצדים אותן הפכו לפופולאריים במיוחד.²

¹ Derek Bousé, Are Wildlife Films Really "Nature Documentaries"? Critical studied in Mass Communication 15 (1998) 116-140, (להלן: "Bousé, 1998", מצ"ב ומסומן כנספח 1 לתצהיר).
² שם.

38. סרטים פופולאריים אלו כללו התגרות בחיות וירי בהן לאחר מכן משום "הגנה עצמית" כדי ליצור דרמה. כך גם ניסו היוצרים ליצור התעמתויות בין טורף ונטרף בכוונה תחילה, כאשר מי שעמד מאחוריהן היו יוצרי סרטים ולא מדענים – למטרות בידור ולא למטרות מחקר. בעוד שהיו גם סרטים יוצאי דופן שנטו לכיוון של התבוננות ולמידה, דווקא העירוב של דרמה ומדע הפך לפופולרי.³

39. אחד מהסרטים המפורסמים ביותר מ-1903 הוא סרט שבו פילה בשם "טופסי" (Topsy) מוצאת להורג על ידי חשמול כפות רגליה באופן ממושך עד שהיא נופלת ומתה.⁴ בדומה, בסרט טבע מפורסם של אולפני דיסני (1958), ניתן לראות למינגים (מכרסמים קטנים) מגיעים אל ראש צוק ומתאבדים. הסרט נועד להראות את ההתנהגות האלטרואיסטית של הפרטים בקבוצת הלמינגים ככאלו המבצעים התאבדות כדי להפחית את התחרות על משאבים מעטים ובכך להגדיל את הישרדות המין. אלא שסרט זה היה לא יותר מסרט מבוזבז המחפש לסרט תעודה, שבו יוצריו ביימו את מה שנדמה להם שמתרחש בטבע. אף התברר שיוצרי הסרט דחפו את הלמינגים שנראו בסרט מהצוק כדי לביים "התאבדות המונית". במציאות, למינגים אינם קופצים מצוקים באופן מכוון כלל וכלל.⁵

40. דיסני ניסה להתאים את הסרטים לזרם ההוליוודי המרכזי וליצור ריגוש מסחרי – על ידי בידור ולא על ידי לימוד. אולם רוב החיות בטבע מבלות את מרבית חייהן במנוחה או בתנוחות סטאטיות - סצינות שלא מתיישבות עם הדרישה הבידורית הטלוויזיונית.⁶ בסרטי דיסני החיות צולמו לפי תסריט כתוב ואילו הנרטיב והדרמה נתפסו כנורמליים וטבעיים.

41. בדומה לדיסני, גם בערוצים כמו דיסקאברי ונשיונל ג'יאוגרפיק, השיקולים היו מסחריים ותלויי רייטינג.⁷ בארה"ב של שנות ה-60 החלה נשיונל ג'יאוגרפיק להפיק סרטי טבע אשר שמו דגש על הקניית ידע, בשילוב של סיפור, ויצירת מגמה חיובית יותר של יצירת סרטים. בסוף שנות ה-60, הקרבות המפוברקים והמבוזבזים שרווחו בטלוויזיה ה"ישנה", הפכו לנחלת העבר. סרטי טבע החלו להתמקד ביופי ובמגוון שהיה לטבע להציע וחלקם אף תמכו בשימור של הטבע. התנועות הסביבתיות בשנות ה-60 ובשנות ה-70 המוקדמות הביאו לביקוש של ידע והתבוננות בטבע ובעולם הטבעי. כשתנועות אלה התחזקו סרטים החלו להיעשות ללא התעללות או ניצול של הטבע ומפיקים ורשתות הטלוויזיה הבינו שהקהל אינו סובלני לסרטים מבוזבזים ומתעללים.⁸

42. אולם גם היום סרטי טבע מדגישים את הפער שבין הטבע לאדם ואת העובדה שהאדם אינו חי בסנכרון עם הטבע. סרטים כאלו מעלים את החשש אצל הצופה שהציביליזציה היא זמנית ומביאים לתחושת פחד מפני הטבע. במקביל, חיות בר מוצגות כמיסתוריות וככאלו המהוות סכנה לאדם. דוגמה לכך היא סרטים דוקומנטריים רבים בהם מוצגים כרישים לבנים כסימבול לאלימות, הזורעים פחד באמצעות הדגשת הסכנה שבטבע ואת חוק הטבע של "eat

³ שם.

⁴ ר' Jan-Christopher Horak, Wildlife documentaries: from classical forms to reality להלן: "Horak, 2006", מצ"ב ומסומן כנספח 2 לתצהיר).

⁵ ר' ג'ד פרי, נושאים בהתנהגות בעלי חיים חטיבה שנייה: התנהגות, אבולוציה ואקולוגיה, בעמ' 192 (האוניברסיטה הפתוחה 2004) (מצ"ב ומסומן כנספח 3 לתצהיר).

⁶ Horak, 2006, לעיל ה"ש 4.

⁷ Bousé, 1998, לעיל ה"ש 1.

⁸ Horak, 2006, לעיל ה"ש 4.

or be eaten" או "הקם להרגך השכם להרגו". סרטים אלו מעניקים לטבע תדמית דמונית – כבלתי צפוי ובלתי נשלט – ובכך מצדיקים את ההתערבות האנושית והנסיון לשליטה בו.⁹

43. גם בענינו, מקבל הצופה את הרושם כי התכנית "איש הטיגריסים מאפריקה" היא תכנית דוקומנטרית, תיעודית, אשר מעניקה לכאורה לצופה ידע על המתרחש במציאות. ככל שתקבל חוות דעת המומחית, נראה שלא מדובר רק בתיעוד הטבע ובעריכה מינורית. מדובר בהתערבות קיצונית בטבע עצמו על מנת להפיק את הסרט עצמו וכן נסיון להציג את מר ג'ון ורטי כמי ששולט בטיגריסית ה"פראית" תוך חיזוק התפיסה של שולטנות האדם על הטבע האלים והפראי לכאורה.

הבניית מציאות וסרטים דוקומנטריים

44. המדיה, והטלוויזיה בפרט, הנה מוסד חברתי. על אף שזהו עסק פרטי, הרי שמדובר במפעל ברישיון רשמי הפועל במרחב הציבורי. לכל חברה דרכים משלה להסביר את העולם לחברה ולילדיה והטלוויזיה היא אחד המכשירים לייצור "מציאות" מובנית חברתית באמצעות ייצוגים שונים והקשרים שונים שהיא עושה. רבות כבר נכתב על ייצוגים אחרים כגון ייצוגים תרבותיים ומגדריים בשידורי הטלוויזיה ובתקשורת בכלל.¹⁰

45. התקשורת אינה קובעת רק על מה לשוחח ומה יהיה סדר היום, או את הדרך שהמציאות תוצג בפנינו, אלא בונה עבורנו עולם סימבולי, שלם ועשיר שמבנה את הדרך שבה אנו תופסים את המציאות. הדבר נכון ביתר שאת במקומות שבהם אין לנו גישה לעולם האובייקטיבי, כלומר, ככל שאנו רחוקים יותר מהאירועים המתרחשים במדיה - כמו למשל הסוואנות באפריקה - כך נבסס יותר את עמדותינו והשקפותינו על מה שאנו רואים במדיה ונהיה תלויים בה כדי להבין את העניין ולגבש עמדות לגביו.

46. סוציולוגים שונים בחנו את נושא הבניית המציאות על ידי התקשורת ובדקו האם אכן הבניית המציאות בתקשורת משפיעה על תפיסות הצופים. מחקרים מצאו קשר בין צפייה בטלוויזיה לבין שינוי תפיסות העולם של הצופים, על המבנים החברתיים, השלטון וכדומה. בהתאם, הצופה רואה את העולם כפי שהוא מובנה על ידי התקשורת ולא כפי שהוא באמת.

47. המשמעות היא שהמציאות אותה מבנה המדיה משפיעה על הצופים קוגניטיבית והתנהגותית. אכן, מחקרים איששו את הטענה כי טלוויזיה הטוענת לאלימות לא רק מטפחת מגמות תוקפניות בקרב מיעוט של צופים, אלא גם מייצרת תחושה מחלחלת ומוגזמת של סכנה וחוסר אמון.¹¹ כך צפייה מוגברת בטלוויזיה גרמה להערכה מופרזת של הצופים של היקף האלימות בסביבתם. כמו כן, נמצא קשר בין צפייה מרובה בטלוויזיה המציגה מציאות אלימה יותר מהמציאות האובייקטיבית לתפיסת העולם כאלים יותר. לא זאת בלבד, אלא שהצפייה לאלימות בעולם היא עצמה מכתובה לא פחות את דרך התנהלות העולם מהאלימות עצמה. כלומר, לא צריכה להיות אלימות בפועל, אלא די בצפייה לה כדי להשפיע על מערכות אכיפת

⁹ שם.

¹⁰ ר' למשל: אברהם, א. התקשורת בישראל: מרכז הפריפריה. (1998 [1993]); הגר להב "הנאשמת", "הסיוט" ו"התנות המכני": מקרה מבחן של סיקור אונס בעיתונות הישראלית, **מגמות** 108-86 (1-2) 2009; וגם ענת פירסט ואח' הנעדרים והנוכחים בזמן צפיית שיא – מחקר מעקב: מגוון תרבותי שידורי ערוצי הטלוויזיה המסחריים בישראל (הרשות השנייה, 2013), (מצורפים ומסומנים **כנספחים 4-6** בהתאמה לתצהיר).

¹¹ גרבנר, ג'. וגרוס, ל. הפנים האלימים של הטלוויזיה ולקחייהם, בתוך: למיש, ד, 2006, **לגדול עם הטלוויזיה – מקראה**, ע"מ 133-147, עמ' 133 (1980), (מצ"ב ומסומן **כנספח 7** לתצהיר).

החוק, היחס לאנשים סביבנו, התפתחות של חברה אלימה וכד' – תופעה זו מוכרת גם כ"אפקט העולם האכזר".

48. עינינו הרואות כי כאשר הצופה רחוק יותר מהעולם המוצג בסרט הטבע, כך הוא יושפע יותר מהמוצג בו. כאמור, יש לכך השפעה קוגניטיבית והתנהגותית על הצופים, כמו גם על תפיסת עולמם והבניית המציאות שלהם – ובענייננו על תפיסתם את הטבע כאלים וכדבר שיש לשלוט בו.

בין סרטים תיעודיים לסרטים מבויימים

49. ההשפעה הקוגניטיבית וההתנהגותית המתוארת לעיל מקבלת משנה תוקף שעה שמדובר בסרטים הנותנים מצג של סרטים תיעודיים.

50. כך, במחקרה של דפנה למיש, שם נבדקה השפעת תכנית היאבקות מבויימת על צעירים ישראלים, נמצא שכל שהילדים היו צעירים יותר – ולכן היה להם קשה להבחין שמדובר בתכנית מבויימת – הם התקשו להבדיל בין דמיון למציאות ולכן חיקו יותר את האלימות. ככל הנראה, אם הילדים היו מבחינים בין מציאות לבין הבימוי התכנית לא הייתה משפיעה עליהם התנהגותית ואף לא היו צופים בה.¹² לפי מחקר אחר, ילדים שנחשפו לסרטים אלימים שהאמינו כי הם התרחשו במציאות פעלו באגרסיביות רבה יותר מאשר ילדים אשר ראו את אותם הסרטים אך נאמר להם שמדובר בסרטים בדיוניים.¹³

51. לפיכך, השפעת התקשורת מתעצמת כאשר הצופים אינם יודעים להבחין בין מציאות לבין דמיון, או בין תכנית מבויימת לבין תכנית מציאותית. לענייננו – התכנית "איש הטיגריסים מאפריקה" היא יצירה המתיימרת להיראות כיצירה תיעודית, אולם היא תכנית מבויימת.

52. סרטים דוקומנטריים, לעומת סרטים מבויימים המבנים את המציאות והידע אותם הם מעבירים, נשענים על בסיס אפיסטמולוגי. כלומר, משימתו של הסרט הדוקומנטרי היא להעניק ידע. ג'ון גריסון, מאבות יוצרי הסרטים התיעודיים, הגדיר את הסרט הדוקומנטרי כ"טבעי", וגולמי (raw). אין הכוונה לתיאור שטחי של המציאות, אלא תיאור המראה החיצוני של המציאות על מנת שיהיה ניתן לחשוף אותה לעומק ולנתח אותה. חלק מעקרונות הסרט התיעודי, על פי גריסון, הם התבססות על חומר גלם צילומי ואודיאלי המופק מן העולם האמיתי, כאשר במרכז הסרט עומד אדם אמיתי ולא שחקן, הסצינה אמיתית, נטולת תפאורה מלאכותית, הסיפור אמיתי הגיסטות והבעות הפנים אמיתיות. הרעיון הוא שהסרט יהיה "טיפוסי" ו"נאמן למקור".¹⁴

53. במשך השנים נוצר מיזוג וטשטוש בין הסוגה הדוקומנטרית עם סוגות אחרות וכך נוצרו סוגות מעין דוקו-דרמה, המערבבת בדיון ועובדות. ערבוביה שכזו אינה רצויה מבחינה אפיסטמולוגית והיא מערערת את אופי הידע שניתן בסרט. השימוש בחומר גלם אמיתי בצורה יצירתית עשוי ליצור מיזוג בעייתי.

¹² למיש, ד', תוכנית הטלוויזיה WWF: בית הספר כזירת האבקות. **דברים אחדים**, 1, 116-132 (1997), (מצ"ב ומסומן כנספח 8 לתצהיר).

¹³ המתואר בתוך חנה אדוני ועקיבא כהן "תגובות ילדים לסרטי חדשות ומלחמה בטלוויזיה, לפי דיווחי הילדים ואמהותיהם" **מגמות** כרך כה עמ' 49-64 (מכון הנרייטה סאלד, 1979) (מצ"ב ומסומן כנספח 9 לתצהיר).

¹⁴ Barsam, Richard Meran, Ed., *Nonfiction Film Theory and Criticism*, p.19-21 (1976) (מצ"ב ומסומן כנספח 10 לתצהיר).

54. על הערבוּב שבין סרטים דוקומנטריים לז'אנרים אחרים עמד בית המשפט העליון בבג"ץ **סנש**¹⁵, שם ביקשה משפחתה של חנה סנש לאסור על שידור מחזה המבוסס על חייה המציג גם עובדות שקריות המהוות, לטענת המשפחה, לשון הרע ופגיעה חמורה בכבודה של סנש ושל ניצולי השואה. בדעת המיעוט של השופט חשין (פס' 35), הוא מתאר את הז'אנר:

"מחזה זה הוא דוקודרמה. יש בו **ערבוב של מציאות ודמיון**. הוא מבוסס על דמויות היסטוריות ואירועים היסטוריים מזה, ועל דמיון שאינו תואם את המציאות מזה. השקר במחזה הוא בשולי המחזה, והוא נועד למטרות אמנותיות. כל אלה גורמים לכך כי שידור המחזה נופל לגדר 'מיתחם הסבירות' של שיקול-דעתה של רשות השידור. אמת, מתפקידה של הרשות לשדר 'אינפורמציה מהימנה', אך דוקודרמה אינה תכנית המשדרת אינפורמציה; זו יצירת אמנות, וכך יש להשקיף עליה. יש לבחון אותה על-פי אופייה האמנותי, ולא על-פי המסר ההיסטורי שבה. יש להשקיף עליה כעל מכלול אמנותי, ששזורות בו עובדות נכונות ובלתי נכונות באשר לדמויות היסטוריות."

55. דעת הרוב, על פי פסק דינו של הנשיא דאז, כב' השופט ברק, קבעה כי אין לאסור את שידור הביטוי השקרי, אשר גם הוא חוסה תחת מטריית חופש הביטוי. בעניין סנש, האיזון שערך בית המשפט העליון היה בין חופש הביטוי והיצירה מחד גיסא, לבין האינטרס הציבורי שבשמירה על רגשות הציבור, ביניהם ניצולי השואה, בכיבוד ערכים לאומיים ובשמירה על האמת ההיסטורית, מאידך גיסא. בכלל, וברגשותיהם של ניצולי שואה בפרט.

56. ויודגש - חשוב להבחין בין עניין סנש לעניינו. בעניין סנש צוין כי **רשות השידור דאגה להבהיר לצופים בתחילת כל אחד מפרקי הסדרה כי התכנית אינה מתיימרת לשקף מציאות, ושמדובר בדוקו-דרמה**. באופן זה יכול היה הצופה לדעת שהתכנית משקפת את ההשקפות ותפיסות העולם הרעיוניות והאמנותיות של המחזאי. התכנית אתגרה בגלוי אתוסים מקובלים, הזמינה דיון רעיוני והיסטורי ועוררה שיח פתוח וער בתפיסות עולם – כפי שעולה מפסק-הדין עצמו. מכתב התביעה עולה כי שבמקרה דנן, ערוץ נשיונל גיאוגרפיק כלל לא ניסה להזהיר את צופיו שמדובר בחומר מבויס. לא זאת בלבד, אלא שכאמור, מדובר בערוץ המוכר לציבור **כתייעודי**, וככזה הציפייה לאזהרה מפני תוכן מבויס היא אף גדולה יותר. במצב דברים זה, הצופים מוטעים לחשוב שמה שמוצג בפניהם הוא שיקוף אותנטי של מציאות ואילו תפיסות העולם (או ליתר דיוק: ההבניות החברתיות) שמוטמעות בסצנה המבוימת משפיעות על הצופה תוך עקיפת החשיבה הביקורתית שלו. מטיבם של המסרים הסמויים האלו שהם אינם מפתחים שיח אלא מוחקים את האפשרות לשיח כזה.

57. קיימת אבחנה חשובה נוספת בין עניינו לעניין סנש. כפי שכבר הוזכר, בעניין סנש השאלה המרכזית נגעה לתוכן ששודר, בעוד שבעניינו, קיימת (כמתואר לעיל) קיימת טענה גם לגבי אופן הפקת התכנית תוך פגיעה וניצול של בעלי חיים. כלומר, הפגיעה היא כפולה.

58. בהתאם לאמור לעיל, התכנית נשוא התביעה עשויה להשפיע על צופים וליטוע בהם את הרושם כי היא מציגה את המציאות הרווחת בטבע ובסוואנה באפריקה בפרט. כפי שפורט לעיל, מכיוון שמדובר בתוכן המתיימר להיות תיעודי, הרי שגם ההשפעה על הצופה תהיה גדולה יותר.

¹⁵ בג"ץ 6126/94 סנש נ' רשות השידור פ"ד (נג') 817 (1999) (להלן: "**עניין סנש**").

59. מן הראוי הוא ליצור דימוי של בעלי חיים תחת תנאים טבעיים מאשר בסביבה "נשלטת". תיאור של הטבע כאלים ואכזרי יכול לפתח גישה של שולטנות אנושית. ככל שהטבע מוצג כאכזרי יותר – למשל על ידי הצגת טריפת אנטילופה על ידי טיגריס בהיקף נרחב יותר מאשר אכן מתרחש בטבע - בני אדם עשויים לקבל את הרושם המוטעה שגם הם יכולים להרשות לעצמם לפתח מנגנונים והרגלים אכזריים יותר.

60. מכתבי הטענות שהוגשו עולה סוגיה שעניינה המדיניות הראויה בנושאים של הטעיה. כאמור בבקשה זו, תכנית המייצרת תפיסות עולם שגויות אצל הצופים המבוססות על הטעיה והסתרת המידע לגבי האופן בו הופקה התכנית, לא רק שאינן חוסות תחת חופש הביטוי אלא מנוגדות לו – שהרי הצופה אינו מקבל לידיו את המידע הקריטי הדרוש כדי לחשוב באופן ביקורתי ולעצב את תפיסות עולמו. לאור השיקולים שעלו בבקשה זו, נראה שהתביעה מציגה הטעיה בעלת עומק רב יותר מאשר שאלות של הטעיה רגילה. מטעמים אלה בוודאי שאין לראות בתביעה כזוטי דברים (כפי שטענה הנתבעת 1 בס' 15 לכתב הגנתה).

61. לסיום, נביא מתוך ספריהם של זאב לוי ונדב לוי "אתיקה, רגשות ובעלי חיים". הדברים מדברים בעד עצמם¹⁶:

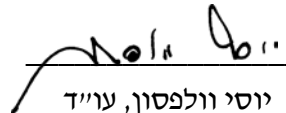
"סרטים דוקומנטריים על בעלי החיים הם ללא ספק דבר טוב ורצוי כדי לקרב את הצופים אליהם, להמחיש את אורחות החיים שלהם ולנטוע חיבה כלפיהם, אולם אלה חייבים להתבסס על שני תנאים מוסרניים: לא לרמות את קהל הצופים ולא לגרום נזק לבעלי החיים. להוותנו שני כללים אלה אינם נשמרים כאוי; מצד אחד נוהגים לעתים קרובות לתאר את חייבם של חיות הבא בטבע בצורה סנטימנטלית, ומשתמשים לשם כך בתחבולות טכניות שונות של ליווי מוסיקלי, צילום מואט וכד', המסלפות את המציאות.

...

נסיים סעיף זה בדברים של ניקולאס טאקר בסוף מאמרו על "בעלי חיים בספרות ילדים": ללמוד לאהוב בעלי חיים על ידי אנתרומורפיזם הוא דבר אחד, כאשר אתה צעיר, אבל חייבים להמשיך זאת על ידי גילוי מה **שבעלי-חיים הם באמת**, ומהו התפקיד החיוני שלהם, שעליהם למלא בכוכב-הלכת שלנו בתור בעלי חיים, ולא דווקא בתור תחליפים אנושיים חמודים או בתור עבדים לנארציזם האנושי, בין בספרות המבדית ובין בחיים הממשיים." [ההדגשות של הח"מ]

62. על כן יתבקש בית המשפט נכבד לקבל את הבקשה, לצרף את המבקשת כ-"ידידת בית המשפט" בהליך, ולהתיר לה להגיש לבית המשפט נייר עמדה כתוב בסוגיה המתוארת, במועד ובהיקף שיקבע בית המשפט הנכבד.

מיכל תותחני, עו"ד
ב"כ המבקשת

יוסי וולפסון, עו"ד
ב"כ המבקשת

רמת גן, 30 בינואר 2018.

¹⁶ מתוך לוי זאב ונדב לוי, אתיקה, רגשות ובעלי חיים: על מעמדם המוסרי של בעלי חיים עמ' 41, 382-380, (ספריית פועלים 2000) (מצ"ב ומסומן **כנספח 11** לתצהיר).